[א] אמאי אין קדושה חלה עליהן קסבר רשב"ג א) ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין דאי ס"ד ב)ממעי אמן הן קדושין אמאי אין קדושה חלה עליהן הא תפסתינהו קדושה דאימייהו אלא ש"מ ולדי קדשים בהוייתן הן קדושים ב) והאי תנא סבר ולדי קדשים ממעי אמן הן קדושים דת"ר אילו ג) ג)(לא) נאמר בכור לא יקדיש הייתי אומר בכור לא יקדיש הקדישות ת"ל 1איש אותו אותו אי אתה מקדיש אבל מקדיש אדם בבכור הקדישות ועדיין אני אומר ד) הוא לא יקדיש אבל יקדישוהו אחרים ת"ל בבהמה בבהמה עסקתי יכול לא יקדישנו בבטן ת"ל אשר יבוכר לה' ה)משיבוכר לה' אי אתה מקדיש אבל אתה מקדיש בבטן יכול אף ולדי כל הקדשים כן ת"ל ו)אך ה) חלק אלמא ס"ל ז)ולדי קדשים ממעי אמן הן קדושין ו) א"ל רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו ז) עולה עולה הוי או ח)בכור הוי עולה הוי [ב] דכל פורתא ופורתא דקא נפיק הוא כליל או בכור הוי דכל פורתא ופורתא דקא נפיק ח) במילתיה הוא ל"א שכן קדושה חיילא עליה או דלמא בכור הוי שכן קדושתו מרחם א"ל מאי תיבעי לך ט) היינו דבעי אילפא אמר ט)על הלקט עם נשירת רובו יהא הפקר לקט הוי או הפקר הוי לקט הוי שכן קדושתו בידי שמים או דלמא הפקר הוי שכן זוכין בו עניים ועשירים ואמר אביי מאי תיבעי ליה י)דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים ה"נ דברי מי שומעים: **מתני'** כ)האומר ולדה י) של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד יא) [ג] זבחי שלמים דברי ל)ר"מ יב) א"ר יוסי אם מ)לכן נתכוון תחלה הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחת דבריו קיימין ואם משאמר הרי זו שלמים נמלך ואמר נ)ולדה עולה הרי זו ולדה שלמים: **גמ'** ס)א"ר יוחנן ע)הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר מ"ט קסבר ר' יוחנן אם שיירו משוייר יג) פ)עובר לאו ירך אמו הוא יד) דהוה ליה ה) צ)כמפריש שתי חטאות לאחריות רצה מתכפר בה רצה מתכפר בחבירתה מותיב רבי אלעזר היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים ואי סלקא דעתך טו) שיירו משוייר הרי זה ולד שלמים הרי זו שלמים טז) בעי מיתנא אמר רב טבלא בר מינה דההיא יז) הא אמר רב לתנא תני הרי זו שלמים מיתיבי ק)האומר ר)לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה יח) עוברה זכתה לו אי אמרת בשלמא אם שיירו אינו משוייר יט) עובר ירך אמו מש"ה זכתה לו כ) והוי ליה כמשחרר חצי עבדו ומני ש)ר' כא) מאיר היא כדתניא

המשחרר

אין קדושה חלה עליהן. ואפי' אמלעיתא נמי קאי דהוי ולדות קדשים ואפי' קדושת אמן אינה חלה עליהן דהא סתם אין קדושה קאמר: **בהוייתן.** כשהן נולדין והלכך אין שום קדושה חלה עליהן כב]: **הא תפסתינהו קדושת אמן.** משעת התחלת יצירתה כל פורתא ופורתא קדיש: **אלא ש"מ.** [ד] כג] כולה מתני' ר"ש היא: **אילו** כד] ו)(לא) **נאמר כו'.** מהאי קרא קאי (ויקרא כז) אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו: **אילו נאמר בכור אשר יבוכר לא יקדיש.** ולא כתיב איש אותו ולא כתיב בבהמה הייתי אומר בכור אדם לא יקדיש שום דבר להקדש: **ת"ל אותו.** מדקאמר אותו משמע דאבכור בהמה נמי כה] קאמר וה"ק אך בכור אדם אשר ז)יבוכר בבכור בהמה לא יקדיש אותו אותו אינו מקדיש בכור אדם לא יקדיש בכור בהמה אבל מקדיש הוא שאר כו] קדשים ואכתי לא איצטריך בבהמה ולהך דרשא אתי דקאמרינן יכול לא יקדיש הוא בכור אדם לא יקדיש כז] אותו בכור בהמה אבל יקדישו אותו אחרים שאר בני אדם שאינם בכורות יקדישו בכור בהמה לקדושה אחרת: **ת"ל בבהמה.** דלא איצטריך ולמאי (א) כח] ס)דאתא לגלויי עליה דקרא דלאו בבכור אדם מישתעי: **בבהמה עסקתי.** בבכור בהמה דברתי כאן שלא יקדישנו שום אדם לקדושה אחרת ולא דברתי כאן בבכור אדם כלום: **בבטן.** שאפי' בעודו בבטן לא יוכל להקדישו לקדושה אחרת: **משיבוכר.** משיקדש ברחם אבל בבטן ע)חול הוא: **יכול אף ולד כל הקדשים כן.** שיהא מותר לשנותו לקדושה אחרת בעודו בבטן: **ת"ל אך בכור אך חלק.** דבכור התרתי לך להקדיש קודם שיבוכר אבל לא שאר קדשים בבטן דכיון דאמו קדושה כל פורתא ופורתא דמיתברי ביה מיתפיס בקדושה פ)כט] דוולדות קדשים במעי אמן הן קדושות ולית ליה כתנא דמתני' ל]: **אמר על הבכור.** בעודו בבטן עם יציאת רובו דבעיא למיחל עליה קדושת בכור (ב) האי שעתא לא] דתיחול עליה קדושת עולה ולא קודם דהשתא הוו תרתין קדושות למיחל בהדדי הי מינייהו תמוריה וקדמא למיחל ודחי לחבירתה: **עולה הוי.** שכן כליל: **או בכור הוי.** שכן קדושת בכור חלה על כל הבכורות דעלמא מרחם: **עם נשירת רובו.** דבעי למהוי לקט (ג): **להוי הפקר.** אפילו לעשירים הי מינייהו חייל עליה לב] קדושה דודאי פשיטא לן אי אפקריה מקמי הכי לכל התבואה דלא מיחייב בלקט לג] אלא כל שהוא אוכל ונשמר צ): **ואמר אביי מאי תיבעי ליה.** לד] ק)(לא) ולאי הואיל וכהדי הדדי אתו למיחל דברי הרב ודברי תלמיד ולאו דברי הרב קודמין וקודשא בריך הוא עבדיה לקט: **ה"נ דברי.** הרב קודמין (ד) לה] ר)כל כך ובכור הוא: **מתני' האומר.** על לו] ולדה של בהמה מעוברת: **ולדה** לז] **עולה והיא שלמים דבריו קיימין.** שהרי קדושת הולד קדמה: **אבל אם אמר היא שלמים.** ברישא לח] ש)להאם ולכל דאית בה אקדיש ואסיק ולד למקדיש באנפי נפשיה והוי כמקדיש שתי בהמות לשלמים לט] וכי הדר אמר ולדה עולה הוי הולד שלמים. והכא לא שייך למימר כהוייתן (ה) וכמעי אמן דכי אמרינן מ] ולא כמעי אמן הני מילי כהקדישה ולבסוף נתעברה דאיהו לא אתפסיה לעובר שום קדושה אלא מקדושתה דאימיה קא קדיש אבל במקדיש מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה מא]. ורבי מאיר אית ליה תפוס לשון ראשון ת) ואע"ג שמתחלה כשאמר היא שלמים מב] לא נתכוון לולדה: **הואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחד.** שאין הפה יכול לדבר שני דברים כאחד: **דבריו קיימין.** דאף כגמר דבריו אדם נתפס מג] הואיל ומתחלה כשאמר היא שלמים לא נתכוון לולדה: **גמ' רצה בולדה מתכפר.** דכי אמרינן ולד חטאת למיתה אזיל הני מילי כהקדישה ולבסוף נתעברה אבל הקדישה מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה באנפי נפשיה מד] מכח אמו והוי כמפריש שתי חטאות לאחריות דמתכפר בחדא שירצה: **אם שיירו.** לולד שאמר ולדה חולין והיא חטאת משוייר והויא חולין וכיון דלאי בעי לא קדיש אלמא לאו ירך אמו הוא כי לא משייר ליה נמי לאו ירך אמו הוא ומחמת עצמו קדוש ולא מחמת אמו ולא הוי כולד חטאת: **הרי זה ולד שלמים.** אלמא מדקרייה ולד שלמים דמכח אימיה נחתא ליה קדושה ולא מחמת נפשיה וגבי חטאת נמי ולד חטאת מיקרי ואזיל למיתה מה] דאי ס"ד אם שיירו משוייר דחשיב כבהמה באנפי נפשה וכי לא שיירו מחמתיה הוא דקדיש הרי הולד עצמו שלמים איבעי מו] למיתני: **בר מינה דהיא.** מההיא לא תיקשי דשבשתא היא [ה] דתניא ולד הרי זה מז] שלמים: **וכתה לו.** ויצא הולד לחירות:

אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה. ודוקא עם יציאת רובו אבל אמר עם יציאת מיעוטו לא מיבעיא ליה דודאי עולה חיילא עליה דאכתי לא חל קדושת בכור עליה כלל: **היא** שלמים וולדה עולה הרי זו וולדה שלמים. דמיד שאמר היא שלמים חל קדושת פיו נמי על העובר כמו על האם מח] א)(ולא מיהוייה דאם אלו מכח קדושת פיו) ואפילו למאן דאית ליה שיירו משוייר מיהא אין יכול לשנות לקדושה אחרת דמיד שהקדיש האם נתכוין נמי שתחול על פיו אותה קדושה על העובר ואינו יכול לשנותו מקדושת האם אא"כ הוציא תחלה קדושת הולד ופי' רש"י הכא לא שייך למימר כהוויתן ו) וכמעי אמן דכי אמר כהוויתן ולא ממעי אמן ה"מ כהקדישה ולבסוף נתעברה דאיהו לא אתפסי' לעובר שום קדושה אלא בקדושתה דאימיה דאקדיש אבל במקדיש מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה עכ"ל וא"כ הא דאמר לעיל ואם נקבה זבחי שלמים ואוקימנא ליה בבהמת קדשים צ"ל דמיירי כהקדישה ואח"כ נתעברה:

רצה[נט] בולדה מתכפר. דכי אמרינן (לעיל דף כא:) ולד חטאת למיתה אזיל ה"מ כשהקדישה ולבסוף נתעברה אבל הקדישה מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה באנפי נפשיה ולא מכח אמו והוי כמפריש [שתי] חטאות לאחריות דמתכפר באיזו שירצה. לשון רש"י: **קסבר** רבי יוחנן שאם שייר לולד שאמר ולדה חולין והיא חטאת משוייר והוי חולין. וכיון דלאי בעי לא קדיש אלמא לאו ירך אמו הוא כי לא משייר ליה נמי לאו ירך אמו הוא ומחמת עצמו קדיש ולא מחמת אמו ולא הוי ולד חטאת. לשון רש"י: **הרי** זה ולד שלמים. אלמא ב)(לא) קרי ולד שלמים למכח אימיה נחתא ליה קדושה ולא מחמת נפשיה ג)דגבי חטאת נמי ולד חטאת מיקרי ואזיל למיתה: **דאי** ס"ד דשיירו משוייר. דחשיב בהמה באנפי נפשיה וכי לא שייריה מחמתיה הוא דקדיש הרי הולד עצמו שלמים איבעי ליה למיתני. לשון רש"י:

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ד מהלכות תמורה הלכה יג:
ה ב מיי' שם הל' יג:
ו ג מיי' שם הל' יג:
ז ד מיי' פ"ד מהלכות מתנות עניים הל' יד:
ח ה ו מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה א:
ט ז ח מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה ו:
י ט מיי' פ"ו מהלכות עבדים הל' ה ע' כ"מ:

◆

מוסף רש"י

בהוייתן הן קדושין. כשלידתן (חולין צ.). כשנולדים הן קדושים ולא כמעי אמן (לעיל יא. מנחות פג. מכתי"י) ולהכי נקט לשון כהוייתן, משום דהא דולדות קדשים קדושים נפקא לן בפ"ק דבכורות מיהיו לך, דכתיב רק קדשיך, אלו התמורות, אשר יהיו לך אלו הולדות (שם ובעי"ז זבחים קיד. ובכורות כג: ולעיל יא.). **ממעי אמן.** משעת יצירתן במעי אמן (חולין פט.). **אך חלק.** אכן ורקן מיעוטין (עירובין קה. פסחים ה. שם עא. שבועות יג.). **רצה בה מתכפר.** והולד ירעה, **רצה בולדה מתכפר.** והאם תרעה (יבמות עח.) דלא חשיב ליה כוולד חטאת הואיל והפרישה מעוברת, ודעתיה הוה נמי להתכפר בעובר ומתכפר באיזו מהם שירצה (מנחות פא.) דכי אמרינן ולד חטאת למיתה אזיל היינו היכא דמפריש חטאתו ונתעברה וילדה, דהלכה למשה מסיני ניהו חמש חטאות מתות והכי גמירי לה דמתה, אבל אי אפרשה מעוברת חשוב עובר כבהמה אחרת וחיילא עליה קדושה באנפי נפשיה והויא ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות דמתכפר באיזו שירצה והשניה תרעה (לעיל י.). **כמפריש שתי חטאות לאחריות.** שאם תאבד האחת יביא חבירתה (פסחים צז:) יתכפר בחבירתה (מנחות פ. מכתי"י). **אם היתה עוברה זכתה לו.** לעובר נקבלת גט זה להיות משוחרר (גיטין כג:).

◆

שיטה מקובצת

א] ולדי קדשים אות ד' ת"י נמחק: ב] קדושים. פ"א לאפוקי מהאי תנא דת"ר כו': ג] תיבת לא נמחק: ד] אומר. גס"י בכור אדם מקדיש הקדשות אבל פשוט לא יקדיש הקדשות ת"ל בבהמה כו' כן גירסת כל הס"י: ה] ת"ל אך בכור אך חלק דכל תד ותד קאים בקדושתיה דאימיה אלמא: ו] קדושין. גליון לכאורה נראה דפלוגתא דעובר ירך אמו איירי במקדיש בהמה מעוברת ובסברא הוא דפליגי ופלוגתא דבמעי אמן הן קדושין איירי בהקדישה ואח"כ נתעברה ונפיק מקרא דאך חלק דהכא או מהאשה וילדיה דאמר בסמוך ומאן דאמר בהוייתן מפיק מקרא דרק קדשיך אשר יהיו לך וגו'. ר"י ז"ל: ז] רובו יהא עולה: ח] נפיק קא קאים במילתיה: ט] לך לאו היינו: י] ולדה. עי' תוס' לעיל (י ע"ב): יא] ולד שלמים תיבת זבחי נמחק: יב] ר' מאיר ר' יוסי אומר אם: יג] משוייר ועובר לאו עי' תוס' זבחים (דף קיד ע"א): יד] הוא והוה ליה אות ד' נמחק: טו] ס"ד אם שיירו: טז] כיתבעי ליה למיתנא: יז] דההיא דהא תני תנא קמיה דרב הרי זו שלמים ואמר ליה רב לתנא: יח] היתה מעוברת זכתה: יט] משוייר ועובר ירך: כ] לו דהוה ליה: כא] ומני רבי היא דתניא רבי אומר המשחרר: כב] עליהן כשנולדין בעלי מומין הס"ד: כג] ש"מ דכולה מתני': כד] תיבת לא נמחק: כה] נמי קאי וה"ק אך בכור דהיינו בכור אדם אשר יבוכר: כו] שאר הקדשות ואכתי: כז] יקדיש את בכור:

מסורת הש"ס

א) [חולין ל. וש"נ], ב) [שם פט:], ג) ל"ק מ"ז, ד) [פסחים ה. וש"נ], ה) [קדושין מג: ב"ק ע. סנהדרין כט. נדה יד:], ו) [עניין ר"מ ורבי יוסי עיין נמי בנדרים כו.], ז) יבמות עח. [לעיל י. מנחות פא.], ח) [חולין נח. וש"נ], ט) [פסחים לו: ע"ש יומא סב. ע"ש לעיל כד. ע"ש מנחות פ. ע"ש], י) גיטין כג:, כ) [נ"ל רבי היא ועי' היטב גיטין כג: תא.], ל) נ"ק מ"ז, מ) הר"ז נ"ק, נ) גי' נ"ק יבוכר בבהמה לא יקדיש אותו הס"ד, ס) ולמאי אתי אם לא לגלויי כו'. נ"ק, ע) חולין הוא. נ"ק, פ) בקדושה דאמו דולדות. נ"ק, צ) [עי' פאה פ"א מ"ד], ק) הלא ודאי. נ"ק, ר) הלכך בכור הוא. נ"ק, ש) לה ולכל דאית בה אקדשה ואסיק ולד במקדים. נ"ק, ת) לשון ראשון הס"ד ואח"כ ד"ה אם לכך נתכוין שמתחלה כו'. נ"ק, א) רש"ק מ"ז וגירסת נ"ק אפילו לא מכוין אלא על האם קדוש מכח קדושת פיו ואפילו למאן, ב) רש"ק מ"ז, ג) וגבי נ"ק.

◆

תורה אור השלם

1. אך בכור אשר יבכר ליי בבהמה לא יקדיש איש אתו אם שור אם שה ליי הוא: ויקרא כז כו

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ת"ל בבהמה וכו' ולמאי אתא כצ"ל ואות ד' נמחק: (ב) ד"ה אמר וכו' ההיא שעתא אבעי דמיחל: (ג) ד"ה עם נשירת וכו' לקט אמר דליהוי וכו' לעשירים הס"ד ואח"כ מ"ה כי קדושה מינייהו חייל עליה דודאי: (ד) ד"ה ה"נ דברי וכו' קודמין ולכך בכור הוא: (ה) ד"ה אבל אם אמר כו' לא שייך למימר כהוייתן ולא במעי וכו' לשון ראשון הס"ד ואח"כ מ"ה אם לכך נתכוין כו' שמתחלה כשאמר: (ו) תוס' ד"ה היא כו' כהוייתן ולא במעי אמן.

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' אמאי עד עליהן ל"ג: [ב] שם דכל פורתא עד חיילא עליה ל"ג רש"י וגרסתו פסק כליל: [ג] מתני' זבחי ל"ג: [ד] רש"י ד"ה אלא. סלה. נ"ל וסלה: [ה] ד"ה בר. דתניא ולד הרי"ו. נ"ל דתני הר"ז ולד:

◆

רבינו גרשום

קסבר בהוייתן הן קדושים. כשהם שנולדין ובאותה שעה (סבר) [כבר] ניכרין הן טומטום ואנדרוגינוס ואינן קדושים דאי ס"ד עודן במעי אמן הן קדושין כו': והאי דאמר דבהוייתן הם קדושים אתיא לאפוקי מהדין תנא דתניא אילו נאמר אך בכור לא יקדיש האי קרא דכתב אך בכור אשר יבוכר וגו' כלומר אילו נאמר אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש (איש) ולא נאמר [איש] אותו הייתי אומר הכתוב משמע שבבכור אדם לא יקדיש הקדש שהייתי אומר אך בכור אשר יבוכר לה' היינו בכור אדם (בבהמה) לא יקדיש לגמרי לכך נאמר לא יקדיש אותו דבכור בהמה לא יקדיש דמוקדש ועומד הוא אבל מקדיש שאר הקדשות של בהמה: ועדיין אני אומר. בכור אדם מקדיש הקדש ולא פשוט: בבהמה. בבכור בהמה עסקתי ולא באדם כלומר (תו) הכתוב [בבהמה] שאינו מדבר בבכור אדם אלא בבכור בהמה אבל אדם מקדיש הקדש בין בכור בין פשוט: יכול לא. יהא רשאי לקדשנו הבכור לקדושה אחרת אפילו כשהוא עדיין בבטן אמו: ת"ל אשר יבוכר משיבכר לה'. [כלומר אי אתה מקדישו [משנולד] אבל אתה מקדישו בבטן אמו לקדושה אחרת יכול אף וולד כל הקדשות יהא יכול להקדישו במעי אימן לשנותו מקדושת אימן כמו עובר בכור: ת"ל אך. מיעט אלמא סבירא ליה דוולדי קדשים במעי אימן הן קדושים ונתפסין בקדושת אימן או דלמא בכור עדיף]: דכל פורתא דקא נפיק. קאי במילתיה בעיקר קדושתו של בכור עצמו: ל"א עולה הוי שכן קדושה חמורה וחיילא עילויה או דלמא בכור הוי שכן קדוש מרחם משא"כ בשאר קדשים ותמור: אמר על הלקט. על השיבלין שלקט בשעת נשירתן רובן לארץ דעיקר דין לקט היינו אותו שנשור לארץ ואמר יהא הפקר: לקט הוי שכן קדוש בידי שמים שצוהו להיות לקט או דלמא הפקר הוי שכן יפה כחו שזוכה בו בין עניים בין עשירים: [ואמר אביי דברי הרב קודמין]. גזרת שמים והוי לקט הכא נמי גבי בכור דברי הרב קודם והוי בכור]: מתני' האומר ולדה של זו עולה ואח"כ אמר יהא אמו שלמים דבריו קיימין הואיל וקודם הקדיש הולד עולה אבל אמר תחלה היא שלמים ואח"כ אמר ולדה עולה הרי זו ולד שלמים דעובר ירך אמו הוא ונתפס בקדושת אמו: ור' יוסי אמר אם לכן נתכוין מתחלה לומר קודם ולדה עולה והיא שלמים ורצה להקדיש שניהם כך אע"ג שטעה ואמר תחלה היא שלמים שלא מדעתו הואיל ורצה להקדיש שניהם ואי אפשר לפה לקרות ב' שמות כאחד שלא יקדים לזה אע"פ שטעה ואמר קודם היא [illegible] אמר כלום [אלא הרי זו וולד שלמים]: גמ' מ"ט קסבר. אם שיירו לולד משוייר שאם נתכפר (באימה) [בבהמה] תשתייר בנה. הרי משוייר. ולא [illegible]

כח] ולמאי אתא לגלויי עליה דקרא לאו בבכור אדם מישתעי אלא בבכור בהמה מדבר ולגלויי שלא יקדישנו שום אדם לקדושה אחרת [illegible] לא יקדיש אבל יקדישוהו אחרים [illegible]